

KONFERENCJA NAUKOWA

LASY DLA LUDZI

Grzegorz Gabryś,
Marek Maciantowicz

Województwo lubuskie wyróżnia się najwyższą w Polsce lesistością, wynoszącą blisko 50 proc. Nic więc dziwnego, że zielonogórskie lasy znajdują się w kręgu zainteresowań badawczych pracowników Wydziału Nauk Biologicznych Uniwersytetu Zielonogórskiego. Ale nie tylko ... Od wielu lat ma miejsce owocna współpraca zielonogórskich leśników również z uczonymi z Wydziału Humanistycznego (Instytut Historii), Wydziału Inżynierii Łądowej i Środowiska, a nawet ... Wydziału Matematyki, Informatyki i Ekonometrii.

Zgromadzenie Ogólne ONZ ogłosiło rok 2011 Międzynarodowym Rokiem Lasów. Obchody Roku miały podnieść świadomość społeczeństw na temat ochrony, zarządzania i zrównoważonego rozwoju wszystkich rodzajów lasów. Obecnie świat pracuje nad poprawą stanu lasów. Nie jest to łatwe zadanie z uwagi na zachodzące zmiany klimatyczne, niezrównoważony rozwój regionów i kryzys finansowy. Potrzebne jest globalne porozumienie w sprawie zrównoważonego zarządzania lasami, które zapewni zarówno korzystanie z ich zasobów jak i ochronę bioróżnorodności.

Forum ONZ ds. Lasów (UN Forum on Forests) prowadzi badania nad związkiem między lasami a zmianami klimatycznymi, pustynnieniem i utratą bioróżnorodności. FAO ocenia, że co roku na świecie znikają lasy o powierzchni 13 milionów hektarów. Jednocześnie lasy zamieszkuje 80 proc. wszystkich gatunków organizmów żywych na ziemi. Istnieje również ścisły związek między zdrowymi lasami, a przyjaznym środowiskiem i dobrobytem człowieka.

Podstawowymi treściami Międzynarodowego Roku Lasów, były następujące fakty, które powinny trafić do świadomości społecznej:

- lasy pokrywają 31 proc. całkowitej powierzchni ziemi;
- 36 proc. powierzchni wszystkich lasów stanowią lasy pierwotne;
- w lasach żyje 80 proc. gatunków wszystkich żywych organizmów na ziemi;
- lasy dają schronienie 300 milionom ludzi na całym świecie;
- ponad 1,6 miliarda ludzi utrzymuje się z zasobów leśnych;
- 30 proc. zasobów leśnych wykorzystywanych jest do produkcji artykułów drzewnych i innych.

8 grudnia 2011 roku na Wydziale Nauk Biologicznych Uniwersytetu Zielonogórskiego odbyła się KONFERENCJA

NAUKOWA LASY DLA LUDZI zorganizowana z okazji Międzynarodowego Roku Lasów przez Polskie Towarzystwo Leśne Oddział w Zielonej Górze oraz Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Zielonej Górze pod honorowym patronatem JM Rektora Uniwersytetu Zielonogórskiego prof. Czesława Osękowskiego oraz Dyrektora RDLP w Zielonej Górze mgr. inż. Leszka Banacha

Konferencję otworzył Rektor UZ prof. Czesław Osękowski, który zaskoczył sporą część uczestników historią swoich rodzinnych powiązań z leśnictwem. Ojciec i brat Pana Profesora byli leśnikami. Stąd duża sympatia Rektora dla ludzi w zielonych mundurach, którzy licznie zasiedli w sali wykładowej Wydziału Nauk Biologicznych UZ przy ul. Szafrańca 1 w Zielonej Górze. Następnie Dziekan Wydziału Nauk Biologicznych - prof. Leszek Jerzak - gospodarz miejsca, przekazał głos Dyrektorowi Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Zielonej Górze mgr. inż. Leszkowi Banachowi i przewodniczącemu zielonogórskiego oddzia-

tu Polskiego Towarzystwa Leśnego mgr. inż. Maciejowi Taborskiemu, którzy powitali uczestników.

Pierwszy panel, wprowadzający w leśną tematykę, poświęcony był zagadnieniom ogólnym, prezentującym rolę lasów na świecie, w Polsce i w województwie lubuskim. Mgr Ilona Mrowińska z Ośrodka Edukacji Przyrodniczo-Leśnej Lasów Państwowych w Jeziorach Wysokich przedstawiła założenia Międzynarodowego Roku Lasów i omówiła specyfikę polskich lasów na tle Europy i świata. Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Zielonej Górze - mgr inż. Leszek Banach zaprezentował historię, stan obecny i perspektywy rozwoju lasów zielonogórskich. Na zakończenie tej sesji dr inż. Marek Maciantowicz - główny specjalista do spraw ochrony przyrody w RDLP Zielona Góra - omówił bioróżnorodność lasów zielonogórskich i jej ochronę.

W przerwie uczestnicy konferencji wysłuchali koncertu

muzyki myśliwskiej w wykonaniu zespołu trębaczy z Technikum Leśnego w Rogozińcu oraz obejrzeni towarzyszącą konferencji wystawę pod tytułem *Leśny Kompleks Promocyjny Bory Lubuskie - wrota do leśnego królestwa*.

W drugiej części konferencji przedstawiciele świata nauki zaprezentowali wyniki współpracy z Lasami Państwowymi oraz realizowane projekty badawcze. Prof. Grzegorz Gabryś z Katedry Zoologii WNB UZ omówił tematykę leśną w badaniach Wydziału Nauk Biologicznych. Prof. Tomasz Jaworski z Zakładu Demografii i Historii Gospodarczej Instytutu Historii UZ wraz z magistrantami mgr. Piotrem Kowalskim i mgr. Mariuszem Jaśkowiakiem zaprezentowali realizowany już od kilku lat projekt badawczy *Lasy zielonogórskie na przestrzeni wieków*.

Na zakończenie odbyła się ciekawa dyskusja podsumowująca poruszone tematy. Uczestnicy podkreślali rolę lasu nie tylko jako dostarczyciela cennego surowca drzewnego, grzybów, owoców runa i ostoi zwierzyny łownej ale też miejsca wypoczynku, producenta tlenu a także swoistego „poligonu doświadczalnego” dla uczonych reprezentujących różne dyscypliny nauk przyrodniczych. Dyskusja przeniosła się w kuluary, gdzie wszyscy obecni zostali zaproszeni na leśny poczęstunek.

Podczas konferencji można było zaopatrzyć się w liczne materiały przygotowane przez leśników i pracowników Wydziału Nauk Biologicznych: foldery, informatory, kalendarze i plakaty związane z tematyką leśną, a także dotyczące ochrony przyrody Ziemi Lubuskiej. O dużym zainteresowaniu problematyką leśną świadczy liczba uczestników konferencji, których w gościnnych murach zielonogórskiej *Alma Mater* zebrała się ponad setka.

Nie przypadkiem konferencja została zorganizowana w sali wykładowej Wydziału Nauk Biologicznych Uniwersytetu Zielonogórskiego. Pracownicy tej jednostki, najpierw jeszcze jako Instytutu Biotechnologii i Ochrony Środowiska, podjęli współpracę z Regionalną Dyrekcją Lasów Państwowych w Zielonej Górze ponad dziesięć lat temu. Szczególnie katedry reprezentujące „klasyczne” dyscypliny biologii - Katedra Botaniki i Ekologii, Katedra Ochrony Przyrody i Katedra Zoologii nawiązały ścisłą współpracę naukową i dydaktyczną z pracownikami RDLP w Zielonej Górze, później rozszerzoną na RDLP w Szczecinie, Szczecinku, Pile, Poznaniu i Wrocławiu. W ten sposób można było objąć badaniami naukowymi obszar całego województwa lubuskiego i ciekawych przyrodniczo zakątków Polski Zachodniej a także poszerzyć zakres terytorialny prac dyplomowych realizowanych na Wydziale. Dzięki tak szeroko zakrojonej współpracy z Lasami Państwowymi można było prowadzić kompleksowe badania nad gatunkami migrującymi, ekspansyjnymi i dotychczas rzadkimi w Polsce Zachodniej, jak np. łoś, wilk czy szop pracz.

Niemniej podstawowym partnerem dla Wydziału Nauk Biologicznych pozostała Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Zielonej Górze. Współpraca została sformalizowana prawie 10 lat temu, poprzez podpisanie 10 grudnia 2002 r. porozumienia, które sygnował ówczesny Dyrektor Instytutu Biologii i Ochrony Środowiska prof. Michał Stosik oraz Dyrektor RDLP w Zielonej Górze mgr inż. Leszek Banach. Obie strony zobowiązały się do bezterminowej współpracy w zakresie wymiany informacji przyrodniczej, zarówno w aspekcie naukowym jak i dydaktycznym, oraz ochrony przyrody na terenie województwa lubuskiego, a w szczególności na terenie Regionalnej Dyrekcji Lasów

Państwowych w Zielonej Górze. Celem współpracy była dbałość o dobro przyrody województwa lubuskiego, wzajemne doszkadzanie Pracowników obu Instytucji oraz umożliwienie rozwoju naukowego i dydaktycznego Pracownikom Stuzb Leśnych oraz pracownikom, doktorantom, magistrantom i studentom Instytutu Biotechnologii i Ochrony Środowiska (obecnie Wydziału Nauk Biologicznych) Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Pracownicy UZ zobowiązali się do:

- udostępniania pracownikom RDLP ZG zasobów bibliotecznych,
- udostępniania pracownikom RDLP ZG publikacji oraz danych niepublikowanych będących rezultatem badań prowadzonych wspólnie przez obie Instytucje,
- dostarczania jednej kopii prac doktorskich, magisterskich i licencjackich będących wynikiem współpracy obu stron.

Z kolei Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Zielonej Górze zadeklarowała:

- pomoc w prowadzeniu badań terenowych pracownikom, doktorantom, magistrantom i studentom UZ,
- umożliwienie rozsyłania ankiet do nadleśnictw i leśnictw podległych RDLP w Zielonej Górze celem inwentaryzowania roślin, zwierząt, biotopów itp.,
- pomoc w przeprowadzaniu terenowych zajęć dydaktycznych,
- udostępnienie literatury specjalistycznej.

Strony uznały także potrzebę priorytetowego potraktowania Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Bory Lubuskie”, jako obiektu badań, co znalazło odzwierciedlenie w kolejnym porozumieniu z Nadleśnictwem Lubusko. Leśny Kompleks Promocyjny „Bory Lubuskie” zwrócił się z propozycją realizacji prac magisterskich na obszarze LKP, na podstawie programowo zapisanej współpracy z ośrodkami akademickimi. Tematyka miała dotyczyć całego zagadnienia gospodarki leśnej ze szczególnym uwzględnieniem ochrony przyrody, ochrony lasu i towiectwa oraz turystyki i edukacji na obszarze Ośrodka Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Jeziorach Wysokich. „Przypieczętowaniem” współpracy było powołanie prof. Beaty Gabryś, prodziekan ds. nauki Wydziału Nauk Biologicznych w skład Rady Naukowo-Spolecznej Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Bory Lubuskie”.

Na owoce podjętej współpracy nie trzeba było długo czekać. Pracownicy i studenci WNB wzbogacają swoje zajęcia wykorzystując obiekty RDLP, m. in. bazę dydaktyczną Ośrodka Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Jeziorach Wysokich. Zajęcia z przedmiotów specjalistycznych, np. *gospodarka leśna* prowadzone są przez pracowników RDLP. Z kolei pracownicy WNB uczestniczą w warsztatach i szkoleniach dla leśników organizowanych przez Regionalną Dyrekcję Lasów Państwowych w Zielonej Górze oraz Nadleśnictwo Lubusko, dotyczących m. in. biologii i ekologii ssaków chronionych i inwazyjnych. Wielu pracowników administracji leśnej uzupełnia swoje wykształcenie

w ramach studiów licencjackich i magisterskich na kierunkach *ochrona środowiska* i *biologia*. Na bazie prac terenowych i badań ankietowych w niespełna 10 lat pod okiem profesorów: Beaty Gabryś, Grzegorza Gabryśa, Leszka Jerzaka i Bartłomieja Najbara oraz doktorów: Agnieszki Ważnej, Jana Cichockiego, Grzegorza Iszkuło i Marka Maciantowicza powstaje łącznie w Katedrze Botani-

ki i Ekologii, Katedrze Ochrony Przyrody, Katedrze Zoologii i Muzeum Przyrodniczym Uniwersytetu Zielonogórskiego 77 prac magisterskich i kilkanaście licencjackich związanych z obszarem RDLP w Zielonej Górze. Co najmniej drugie tyle prac dyplomowych zostało wykonanych we współpracy z RDLP ościennymi (Szczecin, Wrocław, Poznań) a także w innych regionach polski (np. RDLP Białystok, Lublin, Radom). Tematyka jest zróżnicowana. Dominują prace teriologiczne, poświęcone biologii i ekologii takich gatunków i grup ssaków jak bóbr, piżmak, wydra, borsuk, kuna leśna, kuna domowa, norka amerykańska, wilk, lis, jenot, szop pracz, zając szarak, dziki królik, jeleń, sarna, daniel, łos, dzik, *Micromammalia* (czyli tzw. drobne ssaki) i ssaki tołne. Ponadto realizowane są prace ornitologiczne (kormoran, żuraw, ptaki zasiedlające budki lęgowe w lasach), herpetologiczne (żółw błotny), entomologiczne (mszyce, chrząszcze), dendrologiczne, florystyczne, dotyczące ochrony przyrody i gospodarki towiectkiej.

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Zielonej Górze aktywnie wspiera działalność naukową Wydziału Nauk Biologicznych. Sponsoruje liczne sympozja i konferencje naukowe, a także udostępnia na ten cel ośrodek szkoleniowy „Leśnik” w Łagowie. W obiekcie tym odbyły się m. in. 18. Sympozjum Akarologiczne (8-12 października 2003 r.), 17. Konferencja Metodyczna Ochrona Środowiska na Uniwersyteckich Studiach Przyrodniczych (31 sierpnia - 2 września 2009 r.) czy konferencja poświęcona pluskwia-kom „Hemiptera” (15-17 czerwca 2009 r.). RDLP w Zielonej Górze wspiera również działalność Koła Naukowego Biologów.

Bardzo ważnym elementem są badania naukowe prowadzone w oparciu o współpracę z zielonogórkimi leśnikami. Zaprocentowały one licznymi artykułami naukowymi. Ukoronowaniem wieloletniej działalności była wydana w 2007 r. monografia *Bory Lubuskie. Leśny Kompleks Promocyjny* pod redakcją prof. Leszka Jerzaka i prof. Grzegorza Gabryśa. Autorami tej książki byli zarówno pracownicy Uniwersytetu Zielonogórskiego jak i Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Zielonej Górze.

Należy sobie tylko życzyć, aby po dziesięciu latach współpracy z Lasami Państwowymi i pięciu latach istnienia Wydziału Nauk Biologicznych, tradycyjne „Darz Bór” zaowocowało kolejnymi efektami wspólnej działalności naukowej, dydaktycznej i edukacyjnej.